

Divadelní soubor Hýbl
ZK ROH ČSD Česká Třebová

Miroslav Horníček

DVA MUŽI V ŠACHU

Odehrává se někde v Itálii,
někdy v osmnáctém století

BIANCA

Dáša Broulíková

GIULIETTA

Alena Hýblová

GIACOMO CAMPO FORTE DE IA

SIGNORIA

Alexandr Gregar

MARCELLO DELIA TORRE DEI

BUON FRATELLI

Jiří Jireš

POUTNÍK

Jiří Musílek

Scéna Petr Stolín

Kostýmy Jindra Řadová

Hudební spolupráce F. K. Zedínek

Zvuk Hubert Vencel

Světla Petr Končický

Text sleduje Soňa Řeháčková

Představení řídí Josef Zeman

Režie Alexandr Gregar

Premiéra v Malé scéně ZK ČSD

v úterý 27. dubna 1976

Ten, kdo na zdi Altamiry kreslil bizony, byl v podstatě veden týmiž popudy jako Leonardo nebo Picasso.

Nevím, kdo vymyslel vidličku. Její vznik souvisí patrně s okamžikem nad soustem příliš vřelým a její prapůvodní tvar se nelišil od ulomené haluze. Ve stejné době - a ze stejných asi důvodů - vznikl také nůž. Možná, že nejpozději lžíce. Nevím. A tím byl hotov příbor.

Řekl bych, že vidličku i lžíci vymyslela žena. U obou těchto nástrojů se pojí stránka praktická s estetickou. Nůž je asi dílem muže. Tento pak brzy zjistil, že nožem lze rozkrojit nejen potravu, ale i nepřitele. U muže - domnívám se - šly (a jdou) vedle sebe pudy tvořivé a ničivé. Někdy vedou jedny, podruhé druhé a někdy se už ani nepoznají, kdy jedny se druhými stávají. Muž má své principy, svou pýchu, své ješitnosti svá stanoviska, své tvrze. Kolem sebe i v sobě.

Říká se tomu zatvrzelost.

Zatvrzelost se málokdy vyskytuje u žen. Žena může být tvrdohlavá (o jedné z nich napsal Josef Kajetán Tyl hru), ale nikoli zatvrzelá. Tvrdohlavost ženy mívá své důvody (viníkem tu bývá muž) i své prameny (zkušenosti s mužem), ale dá se prolomit cestou citu, což opět bývá dílem muže a zásluhou nových ženiných zkušeností s ním. Tato hra, či řekněme: hříčka, je o střetání principu mužského s ženským principem. Muži možná namítnou, že o principu lze mluvit pouze v souvislosti s nimi a že neexistuje

nic, co by se dalo nazvat ženským principem, ale tím by jen a jen nadále dokazovali svou zatvrzelost, což nejen rádi činí, ale na čemž si dokonce zakládají. Nejde tu tedy o řešení otázek války a míru, na to bych si - byť v rámci veselohry - netroufl. Pokud jde o tyto otázky, žena zná lépe než muž cenu míru, tak, jako zná lépe cenu života: dává ho. Dává ho v bolestech. Poutník, který prochází touto hrou vás v jedné chvíli vyzývá, abyste v té bitvě na jevišti drželi palce ženám. Nemohu víc, než požádat vás o totéž. Nemám rád tvrze - v hlavách ani v kopcích. Nemám rád okázalé fešáctví, hrdost doprovázenou vířením bubnů, postoje a gesta.

V jeskyních mohl nůž sloužit jako pomůcka i jako zbraň. Ale člověk, který poprvé spatřil tuto planetu jako celek, by měl stále odpovědněji uvažovat o pomůckách a stydět se za zbraně. Víme toho ještě pořád málo o této malé modré planetě, která krouží prostorem a časem. Ale víme bezpečně, že by měla plodit obilí, olivy a révu a že není jediného pole, kterému by - jako hnojivo - mohla prospět lidská krev. A že také - k naší hanbě - není skoro místa, kde by prolita nebyla. Ale nemysleme na krev - to, co tu bude proléváno, bude víno. Jsme v Itálii, máme století osmnácté a nad naším skromným vyprávěním se klene nebe bez mráčku.

Gli attori entrano in scena vi salutano.

(Miroslav Horníček v programu k brněnské inscenaci, v červnu 1974)

Hru o dvou mužích (i o dvou ženách) hrajeme rádi. Proto, že se v nás vzal chuť takhle nějak vyjádřit své vlastní úvahy o běhu světa, a taky proto, že humor Miroslava Horníčka, jemným pletivem filozofie a z ní plynoucí moudrosti, směřuje k legraci, ke smíchu, který vždy a všude, kdekoliv a kdykoliv byl tím nejkrásnějším řešením i nejvážnějších problémů. Jediný z živých tvorů je schopen smíchu, říká autor hry. Člověk. A proto by byla škoda tímto darem šetřit. Šetřme jinde.

